

ÜHEKSATEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Jh 13:31–35 (2Ms 20:1–17; Rm 10:1–13)

31 Kui nüüd Juudas oli lahkunud, ütles Jeesus: «Nüüd on Inimese Poeg kirkastatud ja Jumal on Temas kirkastatud.

32 Kui Jumal on Temas kirkastatud, siis kirkastab Jumal Temas ka ennast ja Ta kirkastab Teda just nüüd.

33 Lapsed, ma olen teiega veel pisut aega. Te hakkate mind otsima, ja nagu ma ütlesin juutidele: «Kuhu mina lähen, sinna ei saa teie tulla», nii ütlen ma praegu ka teile.

34 Ma annan teile uue käsu: armastage üksteist! Nõnda nagu mina teid olen armastanud, armastage teiegi üksteist!

35 Sellest tunnevad kõik, et te olete minu jüngrid, kui te üksteist armastate.»

Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on neljanda evangeeliumi autoriks apostel Johannes, keda evangeeliumis endas nimetatakse «jüngrid, keda Jeesus armastas». Johannes pärines Galileast Betsaidast, ta oli Sebedeuse ja Saloome poeg ning apostel Jaakobus Vanema vend. Pärimuse järgi elas ta ainsana Jeesuse kaheteistkümnest apostlist kõrge vanaduseni ning suri loomulikku surma.

Evangeeliumi lõpul sõnastab autor ühemõtteliselt oma kirjatöö eesmärgi: «Jeesus tegi jüngrite ees veel palju muid tunnustähti, mida ei ole sellesse raamatusse kirja pandud, aga need on kirja pandud, et te usuksite, et Jeesus on Kristus, Jumala Poeg, ja et teil uskudes oleks elu Tema nimes.» (Jh 20:30j) Kirikuisad järeldavad sellest, et Johannese evangeelium on kirjutatud aasta 100 paiku¹, tükk aega pärast kolme esimest evangeeliumi, mida autor tundis ja mida ta pidas vajalikuks täiendada eeskätt õpetuslikult seisukohalt.

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist, mis põhiosas keskenduvad Jeesuse avaliku tegevuse viimasele aastale ning kujutavad seda jätkuva teekonnana Galileast Jeruusalemma, kus «viiakse lõpule kõik see, mis prohvetid on kirjutanud Inimese Pojast» (Lk 18:31), kõneleb Johannes kolmest erinevast korrast, mil Jeesus Galileast Jeruusalemma rändas, ning kuigi on mitmeid teiste evangeeliumidega kattuvaid jutustusi, on umbes üheksa kümnendikku Johannese evangeeliumis esitatud materjalist selline, mida ei leia ülejäänud kolmest.

---

¹ Uuemas kirjanduses on mitmeid autoreid, kes on Johannese evangeeliumi arvatava kirjutamisaja nihutanud märksa varasemaks, ajavahemikku aastast 40 kuni aastani 60.

Laias laastus jaguneb Johannese evangeelium kaheks suureks osaks, mida võiks pealkirjastada kui «Jeesus ja maailm» (Jh 1:19–12:36) ning «Jeesus ja Tema jüngrid» (Jh 13:1–21:25). Esimese osa raamistuseks on ühelt poolt üldine sissejuhatus kogu evangeeliumile (Jh 1:1–18) ning teiselt poolt pessimistlik kokkuvõte (Jh 12:37–50), milles tõdetakse, et «ehkki Jeesus oli nende silma all teinud nii suuri tunnustähti, ei uskunud nad siiski Temasse» (Jh 12:37).

Evangeeliumi keskseks teoloogiliseks teemaks on Selle tulemine, «kes tuleb ülalt» ja «on üle kõikide» (Jh 3:31) ning kes, olles «pärit Jumala juurest», «läheb tagasi Jumala juurde» (Jh 13:3). Just siin vastanduvad teravalt [vaenulik] maailm ja Jeesuse jüngrid, kusjuures tolle vaenuliku, jumalatu maailma esindajateks on paraku eeskätt need, kes peaksid olema Jumala omad ja kelle süü on seetõttu märksa rängem kui nende oma, kes on sündinud [vaimulikult] pimedana.² Evangeeliumi proloogis väljendatakse seda sõnadega: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu.» (Jh 1:11)

Vastandiks on need, kes Ta vastu võtavad – neile «andis Ta meelevalla saada Jumala lasteks» (Jh 1:12). Nagu Jumala igavene Sõna sai lihaks, sündides inimesena siia maailma, nii sünnivad Temas need, kes «usuvad Tema nimesse», igaveseks eluks. Jumala Poeg on tulnud alla maa peale (vrd nt Jh 6:33), et maapealsed võiksid Temas saada ülendatud taevasse. Temas on «taevas avatud» (vrd Jh 1:51) ning pärast oma ülestõusmist on Jeesus läinud taevasse, Isa juurde, tagasi, et seal omadele aset valmistada (Jh 14:2).

Kiriku traditsioon näeb Johannese evangeeliumi ka väga sakramentaalse tekstina: selle keskmes on algusest lõpuni nii ristimine kui armulaud³, millele lisandub jüngritele pattudest lahtimõistmise meelevalla andmine pärast Jeesuse ülestõusmist (Jh 20:22j).

Vähemalt analoogiana tuletab Johannese evangeeliumi ülesehitus meelde ka vanakirikliku jumalateenistuse jagunemist katekuumenite ja usklite missaks.⁴ Esimese osa kõrgpunktiks oleks sellise vaatlusviisi puhul pimedana sündinu tervendamine (Jh 9) kui ettevalmistus ristimiseks ning Laatsaruse ülesäratamine surnuist (Jh 11) kui ristimise võrdpilt, mille kommentaariks sobivad Jeesuse poolt veidi hiljem öeldud sõnad: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiua ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja. Kes oma elu armastab, see kaotab selle, ja kes oma elu vihkab selles maailmas, see hoiab selle igaveseks eluks. Kes tahab mind teenida, peab järgnema mulle, ja kus olen mina, sinna saab ka mu teenija.» (Jh 12:24–26) Evangeeliumi teine osa – usklite missa võrdpildina – keskendub viimasel õhtusöömaajal kõneldule ja

---

² Vrd Jh 9:41: «Kui te oleksite pimedad, ei oleks teil pattu. Aga et te nüüd ütlete: «Meie näeme», siis jääb teie patt teile.»

³ Kuigi Johannese evangeelium ei too erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist meieni Püha Õhtusöömaaja kirjeldust.

⁴ See seletaks ka – arkaandistsipliini silmas pidades –, miks Johannes ei kirjelda Püha Õhtusöömaaga.

toimunule, risti ja ülestõusmise müsteeriumile ning uuele elule, mis ulatub ajast igavikku (vrd Jh 21:22j).

Igal juhul tuleb Johannese evangeeliumi lugedes ja tõlgendades pidada meeles ühelt poolt pidevat vastuolu Jeesuse ja Tema omade ning vaenuliku, jumalatu maailma vahel, ning teiselt poolt seda, et evangeeliumis avalduvad usutõed Jeesuse, Jumala lihaksaanud Sõna kohta kõnelevad samaaegselt ka nendest, kes nagu Temagi «ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast» (Jh 1:13).

Keelelisi märkuseid

Juudas – originaalis puudub siinkohal Juuda nimi.

Oli lahkunud – ἐξῆλθεν – sõna ἐξέρχομαι koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ja verbist ἔρχομαι – «minema», «tulema», niisiis on sõnasõnaline tõlge: «oli välja läinud».⁵

Ütles – λέγει – «ütleb».⁶

Jeesus – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

On...kirkastatud – ἐδοξάσθη – sõna δοξάζω tähendab «ülistama», «austama», «austust osutama», «au sees pidama», «[kellestki midagi] arvama», «[kellestki midagi] pidama».⁷ Etümoloogiliselt on sõna δοξάζω seotud verbiga δεικνύω – «näitama», «nähtavaks tegema», «selgeks tegema»⁸, ka «tunnistust andma», «tõestama».

Kirkastab – δοξάσει – originaalis kasutatakse siin tuleviku ajavormi, mille tavapäraseks tähendusvarjundiks on, et see, millest kõneldakse, teostub kindlasti.

Kirkastab...just nüüd – εὐθὺς δοξάσει. Sõna εὐθὺς koosneb adverbiaalsest eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja verbist τίθημι – «asetama», «paigutama», «seadma» – ning selle kõige täpsem tõlge oleks «otsejoones», «otsekohe», «otsemaid».⁹

⁵ 1739. aasta Piiblis: «olli väljaläinud»; 1968. aasta piiblitõlkes: «oli väljunud».

⁶ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja ka EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks. Nii 1968. aasta kui 1989. aasta tõlgetes (nagu ka vanemates) on oleviku ajavorm enamasti säilitatud (tõsi, mitte selles salmis).

⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «austatud».

⁸ Seda seost väljendavad väga hästi 1686. aasta Wastne Testament ja 1694. aasta Müncheneri käsikiri, kus on tõlgitud vastavalt: «erraselletetu» ja «selgeks tehtud».

⁹ 1968. aasta piiblitõlkes: «varsti»; 1989. aasta Uues Testamendis täpsemalt: «sedamaid».

Lapsed – τεκνία – sõna τεκνίον on deminutiiv sõnast τέκνον – «laps» –, niisiis oleks parem tõlkida (nagu 1968. aasta piiblitõlkes): «lapsukesed».¹⁰

Ma olen teiega veel pisut aega – ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι – sõnasõnalt võiks tõlkida: «veel väheke olen ma koos teiega».

Hakkate...otsima – ζητήσετε – sõna ζητέω tähendab «otsima», «taotlema», «nõudma», «nõudlema».

Lähen – ὑπάγω – originaalis kasutatud oleviku ajavormi võiks tõlkida ka: «olen minemas».

Ei saa – οὐ δύνασθε – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama»¹¹ –, niisiis oleks õigem tõlkida «ei suuda» või «ei ole võimelised».¹²

Ma annan teile – δίδωμι ὑμῖν – sõna δίδωμι tähendab «[kellelegi midagi] andma», «[kedagi/midagi] kellelegi üle andma/loovutama», «[kedagi mingisse ametisse] määrama», «[kedagi millekski] volitama» –, niisiis võiks parafrasides tõlkida ka: «ma usaldan teie kätte/hoolde».¹³

Käsu – ἐντολήν – sõna ἐντολή tuleneb seesütlevast eessõnast ἐν ja sõnast τέλος – «lõpp», «eesmärk» – ning tähendab «käsk», «korraldus», «kohustus», «ülesanne».

Armastage – ἵνα ἀγαπάτε – sõnasõnalt: «et [te] armastaksite». Sõna ἀγαπάω tähendab «armastama», «[kellelegi] head soovima», ka «[kellegi järele] janunema/õhkama»¹⁴.

Tunnevad – γινώσκονται – sõna γινώσκω tähendab «teadma», «tundma õppima», «ära tundma», «taipama».¹⁵ Originaalis kasutatakse siin tuleviku ajavormi, mida võiks tõlkida ka: «saavad tundma» või «hakkavad tundma» (või veidi vanamoodsamalt: «peavad tundma»).

¹⁰ Väidetavalt on selle sõna üheks tähendusvarjundiks kreeka keeles teatav abitus või sõltuvus.

¹¹ Muuhulgas tulenevad siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

¹² 1968. aasta piiblitõlkes: «ei või»; 1989. aasta Uues Testamendis: «ei suuda».

¹³ Sellisel juhul ei tähendaks Jeesuse sõnad mitte ainult seda, et Tema jüngrid peavad üksteist armastama, vaid ka seda, et nende kätte on usaldatud nii selle käsusõna kui – mis veelgi tähtsam – armastuse edasiandmine.

¹⁴ Sarnase tähendusvarjundiga on heebrea אָהַבָה – «armastama», «[kellegi järele] õhkama».

¹⁵ 1989. aasta Uues Testamendis: «taipavad».

Jüngrid – μαθηταί – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama».

Kui te üksteist armastate – ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις – sõnasõnalt: «kui te omate armastust üksteises (üksteise suhtes)».¹⁶

Sisuline analüüs

Johannese evangeeliumi kolmeteistkümnnes peatükk juhatab sisse Jeesuse nn lahkumiskõne jüngritele, mis hõlmab kolm järgnevat peatükki. Kuigi juba jüngrite jalgade pesemisel öeldud sõnu võib pidada selle kõne osaks, algab see õigupoolest 31. salmiga, vahetult pärast Juuda äraminekut söömaajalt – mille lausa hirmuäratavaks kommentaariks võib pidada evangelisti märkust 30. salmi lõpul: «Aga oli öö.»

Juuda lahkumine Jeesuse juurest selleks, et Ta ära anda, kujutab endast sügavaimat langust, süngeimat pimedusehetke kogu inimkonna hinges, millele vastanduvad äärmise kontrastsusega Jeesuse sõnad: «Nüüd on Inimese Poeg kirkastatud ja Jumal on Temas kirkastatud.»

Kuigi kreeka sõna δοξάζω ei väljenda päris sama, mida eestikeelne kirkus (vrd nt «kirkas valgus»), on see siiski vähemalt mingil määral seotud ka nägemisega, iseäranis *selgesti* nägemisega (vt vastavat keelelist märkust) ning sellega, kuidas ja kellena kedagi nähakse, kelleks kedagi peetakse ja kui võrd kellestki [lugu] peetakse.

Mitte ainult Jeesuse sõnad ei heida valgust sellele, kes Ta on ja mis Temas on sündinud või sündimas (ning seeläbi ka Jumala tõelisele olemusele), vaid sedasama teeb, hoolimata vastupidisest kavatsusest, isegi Juuda, nagu öeldud, kogu inimkonna sügavaimat langust ja pilkasemat pimedust kehastav tegu: «Ja valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud.» (Jh 1:5)

Jeesus oli enda kirkastamisest (või austamisest või «äraseletamisest») rääkinud varemgi, nii oma vastaste kui poolehoidjatega. Jh 12:23j seostab Ta selle otseselt oma surmaga: «Tund on tulnud, et Inimese Poeg kirkastataks. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui nisuiwa ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja.» Ei ole mingit põhjust arvata, et oma lahkumiskõnet alustades peaks Jeesus silmas midagi muud: Tema tõeline kirkus, s.t nii Tema kui Ta Isa tõeline olemus saavad selgeimal, võiks isegi öelda, et paljastatuimal viisil avalikuks Tema ristisurmas – seal, kus kõige selgemalt paljastatakse ka langenud inimese tõeline olemus: «Sest Jumal oli Kristuses ja lepitas maailma iseenesega ega arvanud neile nende üleastumisi süüks.» (2Kr 5:19, 1968. aasta tõlge)

¹⁶ 1739. aasta Piiblis: «kui teil armastus on issikeskes»; 1968. aasta piiblitõlkes: «kui teil on armastus isekeskis».

Jeesus ütleb, et «Jumal on Temas kirkastatud». See tähendabki, nagu öeldud, et Temas on saanud avalikuks see, kes ja milline on Jumal tõeliselt – et Ta on nõnda «maailma armastanud, et Ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes Temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu» (Jh 3:16). Kui Jeesus lisab, et ühtlasi kirkastab Jumal Teda – «just nüüd» (või «sedamaid» – vt vastavat keelelist märkust), siis ilmselt peab Ta silmas peatselt järgnenud sündmusi: Tema kinnivõtmist, pilkamist ja piinamist, ristilöömist ja surma – ning muidugi ka kolmandal päeval toimuvat ülestõusmist.

Õigupoolest on see kõik vastuolus igasuguse n-ö tavalooikaga. Parimal viisil väljendavad viimast Emmause jüngrite sõnad: «See, mis juhtus Jeesuse Naatsaretlasega, kes oli prohvet, vägev teos ja sõnas Jumala ja kogu rahva ees, kuidas meie ülempreestrid ja vanemad on ta loovutanud surmakohtu kätte ja risti löönud. Aga meie lootsime, et Tema ongi see, kes Iisraeli rahva lunastab.» (Lk 24:19–21) Sama mõtteviisi kannavad psalmiread: «Ta on kõik veeretanud Issanda peale; see päästku Ta, kiskugu Ta välja hädast, sest Tal on ju Temast hea meel.» (Ps 22:9), ning Tarkuseraamatu sõnad: «Sest kui see õige on Jumala Poeg, küllap siis Jumal Tema eest ka hoolitseb ja päästab vastaste käest.» (Trk 2:18), mida vähem või rohkem täpses sõnastuses võis kuulda kõlamas ka Jeesuse risti all.

Jeesus näeb kõike täpselt vastupidiselt: Teda ees ootavad kannatused ja surm kinnitavad, et Ta on tõesti see, kelle ütleb end olevat, ning kõik see, mis peab sündima, on kooskõlas Jumala tahtega ja osa jumalikust päästeplaanist: «Nõnda nagu Mooses ülendas kõrbes vaskmao, nõnda peab ülendatama Inimese Poeg, et igaühel, kes usub, oleks temas igavene elu.» (Jh 3:14j) – «Kui mind maa pealt ülendatakse, siis ma tõmban kõik enese juurde.» (Jh 12:32)

See, et Jumal Jeesust kõiges järgnevas «kirkastab», tähendab, et Ta tunnustab Teda sellena, kes Ta on: oma Pojana ja Messiana. Ühtlasi on neis sõnades peidus tõdemus, et üksnes Jumal on see, kes võib oma Poega sellisel viisil «kirkastada», s.t selle, kes Ta on, inimestele tõeliselt nähtavaks teha. Kellele Jumal Teda ei kirkasta, s.t kes ei ole Jumalast sündinud, jääb pimedusse ja pimedaks: «Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu. Aga kõigile, kes Tema vastu võtsid, andis Ta meelevalja saada Jumala lasteks, neile, kes usuvad Tema nimesse, kes ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast.» (Jh 1:11–13)

Järgnevalt Jeesus justkui distantseerub oma jüngritest: «Ma olen teiega veel pisut aega. Te hakkate mingi otsima, ja nagu ma ütlesin juutidele: «Kuhu mina lähen, sinna ei saa teie tulla», nii ütlen ma praegu ka teile.» (Jh 13:33) Küllap Ta näitab nende sõnadega mitte lihtsalt, et Tal on tõsi taga, vaid ka seda, et siin on tegemist millegagi, mis väljub igasugusest tavapärasusest. Jah, Jeesus kannatab ja sureb nagu paljud märtrid või õiged, keda maailm ei ole suutnud taluda, enne ja pärast Teda, ent siiski on see midagi mõõtnatult suuremat, inimestele kättesaadavast ja arusaadavast väljapoole ulatuvat.

Mitte miski poleks takistanud jüngreid koos Jeesusega suremast (nagu Toomas oli kord lubanud – Jh 11:16). Ometi ütleb Jeesus jüngritele, et kuhu Tema läheb, sinna ei saa nemad tulla. Sest see, kuhu Tema läheb – kus Ta õigupoolest on alati olnud¹⁷ –, saab Jeesuse jüngritele ligipääsetavaks alles pärast Tema surma ja ülestõusmist ning ainult selle surma ja ülestõusmise varal.

Jeesus kõnetab oma jüngreid kui «lapsukesti». Vastaval kreeka keelsele sõnal (τεκνίον) on etimoloogiliselt teatav abituse või sõltuvuse maik – kuigi kahtlemata võib selles näha ka lihtsalt sooja, heatahtlikku ja julgustavat pöördumist, mida jüngrid tol hetkel kindlasti väga vajasisid, iseäranis seetõttu, kui valusalt neid pidi puudutama see, mis järgnes: «Nagu ma ütlesin juutidele: «Kuhu mina lähen, sinna ei saa teie tulla», nii ütlen ma praegu ka teile.» (Jh 13:33) Need sõnad meenutavad eeskätt Johannese evangeeliumi seitsmendas ja kaheksandas peatükis seisvaid vastasseise Jeesuse ja juutide vahel:

Jh 7:32–36 Kui variserid kuulsid rahvahulka omavahel nõnda Tema üle sosistamas, läkitasid nemad ja ülempreestrid sulaseid Teda vahistama. Siis ütles Jeesus: „Ma olen teie seas veel ainult pisut aega ning siis ma lähen selle juurde, kes minu on saatnud. Te otsite mind, ent ei leia, ja kus mina olen, sinna ei saa teie tulla.» Siis juudid ütlesid üksteisele: «Kuhu Ta kavatseb minna, nii et me Teda ei leia? Ega ta ometi lähe nende juurde, kes elavad kreeklaste seas, ja hakka õpetama kreeklasi? Mida tähendab see sõna, mis Ta ütles: Te otsite mind, ent ei leia, ja kus mina olen, sinna ei saa teie tulla?»

Jh 8:21–29 Siis ütles Jeesus neile taas: «Mina lähen ära ja te otsite mind, ja te surete oma pattudesse. Kuhu mina lähen, sinna ei saa teie tulla.» Nüüd ütlesid juudid: «Kas Ta ehk kavatseb ennast tappa, et Ta ütleb: Kuhu mina lähen, sinna ei saa teie tulla?» Ja Jeesus ütles neile: «Teie olete alt, mina ülalt. Teie olete sellest maailmast, mina ei ole sellest maailmast. Ma just ütlesin teile, et te surete oma pattudesse; sest kui te ei usu, et mina olen see, siis te surete oma pattudesse.» Nüüd nad küsisid Temalt: «Kes Sa siis oled?» Jeesus ütles neile: «Mis ma üldse teiega räägin? Mul on palju rääkida teie kohta, ka kohut mõista. Kuid Tema, kes minu on saatnud, on tõene, ja mina räägin maailmale vaid seda, mida ma Temalt olen kuulnud.» Nad ei saanud aru, et Ta rääkis neile Isast. Siis ütles Jeesus: «Kui te Inimese Poja olete ülendanud, siis te mõistate, et mina olen see ja et ma ei tee midagi iseenesest, vaid räägin nõnda, nagu Isa mind on õpetanud. Ja minuga on Tema, kes minu on saatnud, Ta ei ole jätnud mind üksi, kuna ma teen alati seda, mis Talle meeldib.»

Siin tuleb välja aga oluline erinevus: kui oma vastastele kinnitab Jeesus, et nad küll otsivad Teda, aga ei leia, ja viimaks surevad oma pattudesse, sest nad ei usu, et Tema «on see» (s.t inimeseks saanud Jumal), siis oma jüngritele annab Ta pigem mõista, et kuigi nad ei saa «praegu» tulla sinna, kuhu Tema on minemas, ja ehk näivad Teda

---

¹⁷ Vrd Jh 11:41j: «Ma tänan Sind, Isa, et Sa oled mind kuulnud. Mina küll teadsin, et Sa kuuled mind alati, kuid ma ütlesin seda minu ümber seisva rahvahulga pärast, et nad võiksid uskuda, et Sina oled minu läkitanud.»

koguni asjata otsivat, ei tähenda see, et nendegi viimseks saatuseks oleks Teda lootusetult otsida ja viimaks oma pattudesse surra. Juba mõned salmid hiljem kinnitab Jeesus oma jüngeritele: «Ja kui ma olen läinud ja teile aseme valmistanud, tulen ma jälle tagasi ja võtan teid kaasa enese juurde, et teiegi oleksite seal, kus olen mina.» (Jh 14:3), kusjuures Ta ei varja nende eest, mis on selle tingimuseks: «Uskuge Jumalasse ja uskuge minusse!» (Jh 14:1)

Teine tingimus on veel – ja ühtlasi tunnusmärk: «Ma annan teile uue käsu: armastage üksteist! Nõnda nagu mina teid olen armastanud, armastage teiegi üksteist! Sellest tunnevad kõik, et te olete minu jüngrid, kui te üksteist armastate.» (Jh 13:34j)

Armastada tähendab tahta (ja võimalust mööda teha) parimat sellele, keda armastatakse. Käsk armastada ei ole iseenesest midagi uut, küll aga on uus see, et armastada tuleb nii, nagu Jeesus on armastanud – lõpuni, nagu sellesama peatüki alguses öeldakse (Jh 13:1), s.t iseennast täielikult andes, kusjuures mitte ainult oma sõprade, vaid ka oma vaenlaste eest. Algusest peale, juba sellest hetkest, kui «Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime Tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde» (Jh 1:14). Kuni lõpuni, selle hetkeni, mil Ta ütles: «See on lõpetatud!» ja, «langetanud pea, heitis hinge» (Jh 19:30).

«Ei ole olemas suuremat armastust kui see, et keegi annab elu oma sõprade eest,» kinnitab Jeesus oma jüngeritele veidi hiljem (Jh 15:3). Me teame, et Jumala armastus Jeesuses Kristuses on läinud sellest «suurimast» veelgi kaugemale: «Sest juba siis, kui me alles nõrgad olime, on Kristus surnud nende eest, kes tollal veel jumalakartmatud olid. Vaevalt, et keegi läheb surma isegi õige eest, kuigi hea sõbra eest mõni ehk julgeks surra. Ent Jumal teeb nähtavaks oma armastuse meie vastu sellega, et Kristus suri meie eest, kui me olime alles patused. Seda kindlamini meid päästetakse Tema kaudu viha eest nüüd, kui me Tema vere läbi oleme saanud õigeks. Sest kui me juba vaenlastena saime lepituse Jumalaga Tema Poja surma läbi, kui palju kindlamini meid päästetakse Tema elu läbi nüüd, kui me oleme juba lepitatud.» (Rm 5:6–10)

See, et Jeesuse omad üksteist armastavad, annab tunnistust, et nad tahavad olla ja on Tema tõelised jüngrid. Aga nendes Jeesuse sõnades on veel midagi, mis on ehk isegi olulisem kui see, et armastus on kristlaseks olemise tundemärk. Võime neid sõnu veidi parafrasides öelda, et Jeesus pole jüngeritele andnud mitte ainult käsku armastada, vaid Ta on omaenda armastuse – s.t selle hoidmise ja jagamise – oma jüngerite kätte andnud, nende hoolde usaldanud.

«Kristuse armastus sunnib meid,» ütleb apostel Paulus (2Kr 5:14), ja hüüab: «Me palume Kristuse asemel: Andke endid lepitada Jumalaga!» (2Kr 5:20) Mitte ainult meie armastus üksteise vastu, vaid Kristuse armastus on see, millest oleme kutsutud tunnistust andma ning millest osa saanutena ei tohiks me saada teisiti kui seda edasi

jagada – et needki, kes ei ole sellest ja selle läbi teostunud lepitusest veel osa saanud, võiksid meie kaudu selle osaliseks saada.

Eks just selles väljendu parimal viisil ka meie armastus: kui Jumal on maailma nõnda armastanud, et on andnud tema lunastamiseks oma ainusündinud Poja, kes on «armastanud lõpuni», siis milles muus kui selle armastuse edasiandmises saaks seisneda üksteise armastamine nii, nagu Kristus on meid armastanud?

Milles muus saaks seisneda ka Kristusest tunnistuse andmine, Tema austamine ja kirkastamine – just nii, nagu sedasama sõna (δοξάζω) kasutades öeldakse Johannese evangeeliumi viimases peatükis Peetruse ja teda ees ootavate märtrikannatuste kohta: «Aga seda Ta ütles vihjates, missuguse surmaga Peetrus pidi Jumalat *austama* (δοξάσει). Aga kui Jeesus seda oli öelnud, ütles Ta talle: «Järgne mulle!»» (Jh 21:19) Siis, kui Peetrus oli jõudnud niikaugemale, et suutis minna sinna, kuhu Jeesus oli tema eel läinud.¹⁸

Jutluseks

Üheksateistkümnenda pühapäeva teemaks pärast Nelipüha on EELK Jumalateenistuste käsiraamatu järgi «Suurim käsk». Teemavalik rajaneb kirikukäsiraamatu lugemiskava esimese lugemisaasta Evangeeliumil (Mt 22:34–40), milles Jeesus vastab küsimusele, milline on suurim käsk Seaduses: «Armasta Issandat, oma Jumalat, kogu oma südamega ja kogu oma hingega ja kogu oma mõistusega! See ongi suurim ja esimene käsk. Teine on selle sarnane: Armasta oma ligimest nagu iseennast! Neis kahes käsus on koos kogu Seadus ja Prohvetid.»

Kolmanda lugemisaasta pühakirjatekstide sidumine etteantud teemaga ei ole keeruline, kuid iseäranis Evangeeliumist lähtudes tuleks pöörata põhitähelepanu mitte niivõrd inimestevahelisele armastusele (ega isegi inimeste armastusele Jumala vastu), kuivõrd Kristuses ilmunud Jumala armastusele (millest kahtlemata võrsub ja mille edasiandmises saab tõeliselt teoks ka võimalikest suurim inimlik armastus).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (2Ms 20:1–17) kümme käsku teise Moosese raamatu sõnastuses. Epistlikis (Rm 10:1–13) on apostel Pauluse arutelu usust ja Seadusest tuleneva õiguse üle Iisraeli rahva ja paganate näitel, lõpptõdemusega, et «Seaduse lõpp on Kristus, õiguseks igäuhele, kes usub».

---

¹⁸ Vrd Jh 13:36jj: Siimon Peetrus küsis Temalt: «Issand, kuhu Sa lähed?» Jeesus vastas: «Kuhu mina lähen, sinna ei saa sina mulle praegu järgneda, aga sa järgned hiljem.» Peetrus ütles Talle: «Issand, miks ma siis praegu ei saa Sulle järgneda? Ma annan oma elu Sinu eest.» Jeesus vastas: «Kas sina annad oma elu minu eest? Tõesti, tõesti, ma ütlen sulle, kukk ei laula enne, kui sina oled mind juba kolm korda salanud.»

Kuidas neid kolme väga erinevat teksti üksteisega siduda, on esimesel pilgul paras mõistatus. Ilmselt on parimaks võimaluseks lähtuda klassikalisest käsu ja evangeeliumi vahelisest pingest, mis tuleb suurepäraselt esile Kristuse lunastusmüsteeriumis.

Inimkond, «maailm» – kelle süngeimaks kehastuseks võib pidada Juudast –, ei ole väärt muud kui «surema oma pattudesse». Kristus on selle needuse enda peale võtnud, nõnda omasid «lõpuni armastades» (Jh 13:1) – ning just siin, pilkasese pimeduse öös (vrd Jh 13:30), saab teoks Tema kirkastamine, s.t avaldub Jumala tõeline olemus. Meid kõiki, kes «olime loomu poolest viha lapsed», on Jumal, «kes on rikas halastuselt...koos Kristusega teinud elavaks oma suure armastuse pärast, millega Ta meid on armastanud, kuigi me olime surnud üleastumistes» (Ef 2:3–5).

Jumala armastus äratab vastuarmastuse, mis kahtlemata seisneb ka Jumala käskude järgi elamises. Aga mitte ainult selles, vaid ka Jumala armastusest tunnistuse andmises ning selle edasi jagamises – armastamises nii, nagu Kristus on meid armastanud, s.t ennast täielikult panustades ja kui vaja, siis ka lõpuni andes.¹⁹

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Kristuses saab avalikuks tõde nii meie, inimeste, kui Jumala kohta. Inimeste kohta käiv tõde on väga piltlikult kokkuvõetav tänasele Evangeeliumile eelneva salmi lõpusõnadega: «Aga oli öö.»²⁰ Me ei ole väärt muud kui seda, mida Jeesus ütles kord juutidele: «Te surete oma pattudesse.»
2. See, kes aga tegelikult on surnud – mitte oma pattudesse, vaid meie pattude tõttu – on seesama Jumala ainusündinud Poeg, kes tuli maailma, et maailm oma armastuse pärast ja selle läbi lunastada ning Jumalaga lepitada. Jeesus võttis enda peale kõik, mis oleks pidanud saama osaks meile – just selles näeb Ta oma «kirkastamist», kuna Tema jaoks ei ole suuremat kirkust kui armastus, ega suuremat armastust kui oma elu andmine nende eest, keda armastatakse (ja kelle hulka kuuluvad isegi vaenlased). Seda tehes on Jeesus «kirkastanud ka Jumala», s.t teinud avalikuks Jumala tõelise olemuse: «Jumal on armastus.» (1Jh 4:16)
3. Tõeline osasaamine Jumala armastusest ei ole võimalik ilma, et see meid täielikult haaraks ja saaks osaks meiegi olemusest. Kristus käsib meil üksteist armastada nii, nagu Tema on meid armastanud, s.t lõpuni ja täielikult, kui vaja, siis

---

¹⁹ «Laske käia, head valitsejad, olete rahvale palju meelepärasemad neile kristlasi ohvriks tuues. Piinake meid, tõmmake meid rattale, mõistke meid surma, tehke meid pihuks ja põrmuks – teie tigidus kinnitab üksnes meie süütust. Seepärast Jumal talubki, et kõike seda kannatame. Hiljaaegu, kui heitsite ühe noore kristlasest tütarlapse lõvide asemel lõbumajja, tunnistasite seeläbi ise, et peame puhtuse rüvetamist suuremaks koleduseks ükskõik millisest piinast või koguni surmast. Ei saavuta midagi teie ükskõik kui hoolikalt valitud julmused – need on vaid sööt, mis kasvatab meie hulka. Nii sageli, kui te meid maha niidate, saab meid rohkem – seeme on kristlaste veri.» (Tertullianus, Apologeticum L,12)

²⁰ Või nagu Jh 10:22: «Oli talv.»

eneseandmiseni, nagu pea kõik Tema esimestest jüngritest ja loendamatu hulk märtreid läbi aegade, kelle veri on saanud seemneks, millest on võrsunud üha uued ja uued kristlaste põlvkonnad. Aga mitte ainult seda, vaid ka omaenda armastusest osasaamise – oma Sõnas ja sakramentides – on Kristus usaldanud oma jüngrite, s.t oma kiriku kätte: «Meie oleme nüüd Kristuse käskjalad, otsekui Jumal ise julgustaks meie kaudu.» (2Kr 5:20) «Kristuse armastus sunnib meid» (2Kr 5:14) selleks ning me ei saa ega tohi teisiti kui seda armastust end täielikult panustades edasi anda.